

Wpływ asymetrii informacji w sektorze finansowym na zarządzanie w systemie gospodarczym

Konrad Raczkowski, Adrian Markiewicz

Wstęp

W wyniku wydarzeń na światowych rynkach finansowych, które odnotowano pod koniec pierwszej dekady XXI w., cały system finansowy, którego fundamentem jest podsystem bankowy, rozumiany jako wielopoziomowy układ złożony z banku centralnego (emisyjnego) oraz banków komercyjnych wraz z normami określającymi ich wzajemne powiązania i relacje z otoczeniem (Białas, Mazur, 2013, s. 36), nie tylko został poddany druzgoczącej krytyce, lecz także wykazał, jak duży wpływ wywiera na rozwój i wzrost gospodarczy w poszczególnych państwach. Zaczęto nawet mówić o postbankowości (Flejterski, 2010, s. 134) jako schyłku tradycyjnie rozumianej bankowości, a praktyka dowiodła istnienia bardzo silnych więzi całego sektora finansowego opartego na segmencie bankowym. Kryzys uzmysłowił, jak duża jest asymetria informacji w całym sektorze finansowym, w którym uczestnicy rynku finansowego, a tym samym obrotu gospodarczego, są narażeni na skrajne ryzyko kreowane przez uprzywilejowane podmioty finansowe ze względu na odmienną liczbę informacji. Celem niniejszego rozdziału jest zatem przedstawienie wpływu asymetrii informacji w sektorze finansowym na możliwości zarządzania w systemie gospodarczym – zarówno w sferze realnej, jak i instytucjonalnej. Zjawisko asymetrii informacji jest jedną z przyczyn, dla których wolny rynek przegrywa w konfrontacji z podejściem interwencjonistycznym, a racjonalnie podejmowane i najbardziej efektywne decyzje w odniesieniu do alokacji zasobów poszczególnych uczestników rynków finansowych nie prowadzą do efektu maksymalizacji korzyści w społeczeństwie. Jeżeli jednak tak jest, to zazwyczaj w wyniku przypadku.

Z tego względu w niniejszym rozdziale zostanie zaprezentowany wpływ asymetrii informacji w sektorze finansowym na zarządzanie w sektorze gospodarczym, zwłaszcza z punktu widzenia podsektora bankowego jako jego fundamentu.

1. Dlaczego sektor finansowy?

Kryzys finansowy spowodował, że rozpatrywanie sektora finansowego w rozumieniu połączeń występujących pomiędzy jego instytucjami a rynkami finansowymi jest nie tylko zasadne, ale także musi być ujęte w ramy systemowe (Mertzanis, 2014, s. 22). Wykazano bowiem, że zmniejszanie asymetrii informacji poprzez skuteczną wymianę informacji może zmniejszyć straty kredytowe oraz poprawić ogólny dobrobyt (Karapetyan, Stacescu, 2014, s. 1602).

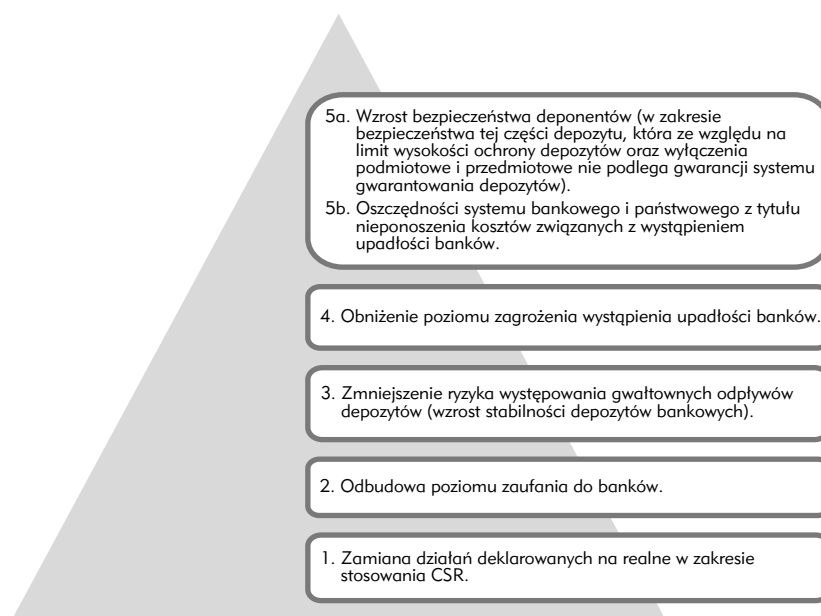
Spektakularny upadek banku Lehman Brothers doprowadził do naruszenia stabilności finansowej 30 innych banków. Co ciekawe, zanim doszło do jego bankructwa, agencja ratingowa Standard & Poors w 2005 r. przyznała bankowi bardzo wysoki rating, tj. A+, tłumacząc to m.in. „sprawnością systemu zarządzania ryzykiem” (Nawrot, 2009, s. 9, 39). Po fakcie można ocenić, jak mylna była ocena agencji oraz jak mało sprawny – żeby nie powiedzieć: patologiczny – mechanizm leżał u podstaw zarządzania nie tylko ryzykiem, ale także całym bankiem.

Kryzys finansowy był największym w czasach współczesnych wyzwaniem dla gospodarki światowej (*Declaration*, 2009). Społeczeństwo słusznie obarczyło banki odpowiedzialnością za spowodowanie globalnego kryzysu finansowego oraz za jego skutki, do których można zaliczyć pogorszenie sytuacji i upadłość przedsiębiorstw, wzrost bezrobocia, załamanie wymiany międzynarodowej, utratę poczucia bezpieczeństwa, odpływ kapitału zagranicznego z rynków wschodzących czy pogłębienie różnic i dysproporcji społecznych (Korenik, 2011, s. 190). Pomimo dość jednoznacznego poglądu opinii publicznej na temat znacznego przyczynienia się światowego systemu bankowego do obecnego kryzysu globalnego nie można jednak całego zła przypisywać jedynie bankom, zwłaszcza w formie bezosobowej, wyłącznie instytucjonalnej. To konkretne osoby kierują bankami czy instytucjami finansowymi, tam zaś pracują określone pracownicy, którzy oferują realnym klientom bądź innym instytucjom konkretne

usługi. Jednocześnie wielu zjawisk kryzysowych można byłoby uniknąć lub przynajmniej obniżyć stopień ich oddziaływania, gdyby nie postępujący proces powszechnego upadku moralności oraz medialnego i edukacyjnego zamazywania potrzeb poznawczych ludzkiego umysłu (Raczkowski, 2014, s. 27).

Familiarność czy poczucie zdomowienia w świecie to standardy życia coraz bardziej wypierane przez mechanizmy globalizmu, które tak skutecznie oddaliły ludzi od znanej im jeszcze nie tak dawno kultury zaufania (Sztompka, 2007, s. 383–386), że dziś uprawnione jest mówienie o potrzebie jego gruntownej odbudowy. Nie będzie to jednak łatwe i z pewnością zajmie wiele lat. Ten brak zaufania przejawia się nie tylko w relacjach klient–bank, ale również w relacjach bank–bank (Flejterski, 2010, s. 134–136). Pomimo licznych haseł reklamowych nic nie zmieni oczywistego faktu, że najważniejszym celem instytucji finansowej jest cel ekonomiczny, czyli osiągnięcie zysku (Niestrój, 1998, s. 136). Kwestia etyki czy społecznej odpowiedzialności stanowi retorykę propagandową i zazwyczaj ma niewiele wspólnego z faktami, ale to dobrze, że powraca do debaty publicznej, a nawet działalności biznesowej. Zasady te stanowią bowiem o potrzebie przestrzegania przez organizacje gospodarcze reguł w zakresie odpowiedzialności społecznej, co wiąże się z połączeniem dążenia do maksymalizacji zysków z jednoczesnym poszanowaniem kwestii społecznych oraz związanych z ochroną środowiska. W praktyce bankowej powinno to oznaczać zaspokajanie potrzeb właścicieli przy równoczesnym uwzględnianiu oczekiwań pozostałych grup interesariuszy, tj. klientów, pracowników, kontrahentów, lokalnej społeczności czy nawet przyszłego pokolenia, obecnie niemającego jeszcze prawa głosu.

Pomimo deklaracji większości przedsiębiorstw bankowych na świecie, że w swojej działalności kierują się zasadami zgodnymi ze społeczną odpowiedzialnością biznesu (*Corporate Social Responsibility* – CSR), panuje dość powszechne przekonanie, że w tym zakresie nie odnotowano żadnego realnego przełomu. Być może banki nie podzielają argumentacji zwolenników CSR, że konsekwentne stosowanie się do zasad kodeksu etycznego przyczynia się do odbudowywania zaufania klientów do banków (Korenik, 2011, s. 188–192), zwłaszcza tak mocno nadszarpniętego w dobie globalnego kryzysu finansowego. Ilustracja 6.1 przedstawia, jakie znaczenie dla klientów i banków może mieć realne wdrożenie CSR w instytucjach finansowych.

Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja 6.1. Wpływ społecznej odpowiedzialności biznesu na wzrost poziomu zaufania klientów do systemu bankowego

Problem nie polega jednak na tym, żeby banki były instytucjami charytatywnymi. Wprost przeciwnie, działalność bankowa jest ukierunkowana na zysk, który może być jeszcze większy, gdy klient zostanie potraktowany zgodnie z zasadami CSR – ale nie wtedy, gdy znacznie się o to upominać, lecz w drodze standardowej procedury. Nie może to wynikać z dobrej woli instytucji finansowej, podobnie jak w przypadku współpracy i wymiany informacji wśród krajowych organów nadzoru państw Unii Europejskiej przed ostatnim kryzysem, gdyż okazuje się zawodne (Costantino, 2012, s. 438).

2. Asymetria informacji a sektor finansowy

Informacja współcześnie stanowi jedno z najcenniejszych i powszechnych dóbr niezbędnych do podjęcia prawidłowej decyzji. Dostarczana jest kanałami zarówno tradycyjnymi, jak i elektronicznymi.

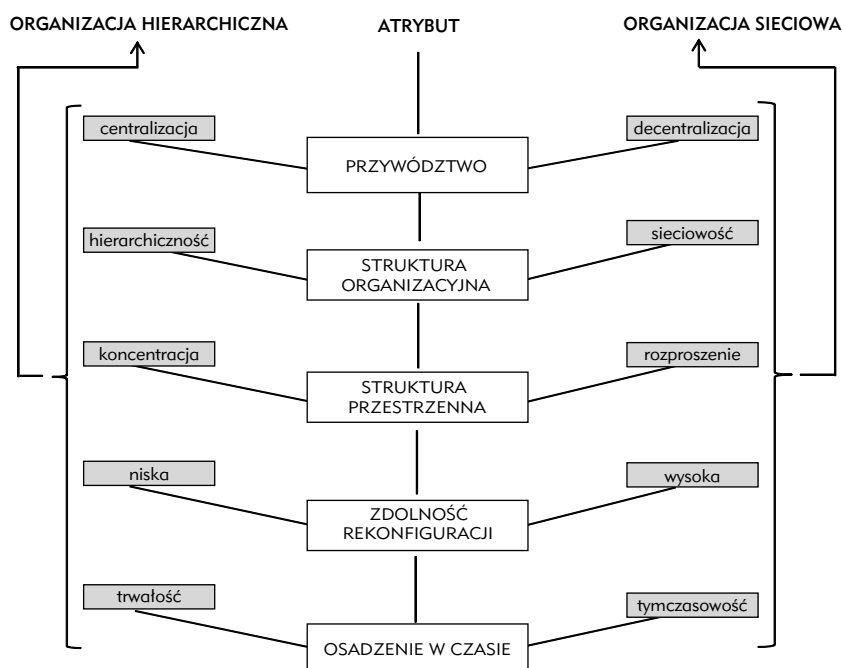
Przy tak ogromnej ilości informacji niestety coraz częściej spotkać się można z informacją niedoskonałą, tj. nieaktualną, niedokładną i nieadekwatną, co jej odbiorcy uniemożliwia prawidłowe wnioskowanie i podejmowanie racjonalnych (a raczej rozsądnych) działań (Wojciechowska-Filipek, 2014, s. 1). Tak więc obok informacji wiernej i prawdziwej występują informacja fałszywa, pozorna oraz pseudoinformacja i dezinformacja. Skutek tych zniekształceń najczęściej jest negatywny i celowy, utrudnia bądź uniemożliwia bowiem podjęcie właściwej decyzji, niezależnie od tego, jaki jest charakter czy cel wspomnianych zniekształceń.

Najpoważniejszą grupę zniekształceń stanowią te świadome, które w sposób przemyślany mają na celu wprowadzenie odbiorcy informacji w błąd (Wojciechowska-Filipek, 2014). Świadome wywołanie zniekształceń jest niczym innym jak tylko manipulacją, która w obiegowej opinii najczęściej jest narzędziem w ręku silniejszego (profesjonalnego) uczestnika rynku finansowego, wykorzystywanym przeciwko słabszemu (nieprofesjonalnemu) uczestnikowi tegoż rynku, jakim jest klient-konsument. Jednocześnie asymetria informacji w pewnych sytuacjach może być również orężem klienta-konsumenta wykorzystywanym przeciw bankowi. Na ogół jednak ten drugi, jako podmiot profesjonalny z relatywnie dużymi zasobami kapitałowo-organizacyjno-kadrowymi, jest o wiele lepiej przygotowany na neutralizowanie bądź minimalizowanie zagrożeń z tytułu występowania zjawiska asymetrii w relacjach z klientem.

Według M. Madeja dotychczas nie udało się opracować jednoznacznej i powszechnie akceptowanej definicji pojęcia asymetrii (inaczej asymetryczności). Zdołano jedynie ustalić pewne elementy przedmiotowego pojęcia, a także najważniejsze cechy oraz zjawiska, które należy z nim wiązać, nie wykraczając jednak poza ogólnikowe i nieprecyzyjne formuły (Madej, 2007, s. 32). W języku greckim słowo „asymetria” oznacza niewspółmierność, zgodnie zaś z definicją *Słownika języka polskiego* jest to „brak lub naruszenie symetrii, niewspółmierność, brak proporcji, odpowiedniości lub zgodności pomiędzy częściami podmiotu”. W rozumieniu matematycznym natomiast asymetria stanowi cechę „relacji polegającą na tym, że jeśli ta relacja zachodzi między x a y , to wówczas nie zachodzi między y a x ” (Szkiałdź, 1995, s. 87; Muliński, 2014, s. 32).

Warto przypomnieć, że w przekształceniu symetrycznym może dojść do zdeformowania kształtów, ale przy zachowaniu daleko idących podobieństw obiektów przed przekształceniem i po nim. Najprostszym przykładem symetrii jest odbicie lustrzane. Brak właści-

wości obiektu polegającej na tym, że istnieje przynależące do pewnej zadanej klasy przekształcenie niestanowiące identyczności, które odwzorowuje obiekt na niego samego, nazywamy asymetrią (Kubiak, 2009, s. 28). W najogólniejszym ujęciu koncepcję asymetrii można odnieść do sytuacji, w której spotykamy się m.in. z nieprzystawalnością, odmiennością lub też nieproporcjonalnością obiektów stanowiących przedmiot porównania. Mimo że takie rozumienie asymetrii odnosiło się w zamyśle autorów do wojskowych studiów strategicznych, nie jest ono jednak odległe od potocznego i słownikowego znaczenia tego pojęcia (Madej, 2007, s. 33). Posiłkując się aparatem pojęciowym zaczerpniętym z nauk o organizacji i zarządzaniu, charakter asymetrii można przedstawić poprzez zestawienie organizacji hierarchicznej z organizacją wirtualną. Ilustracja 6.2 przedstawia główne atrybuty obu typów organizacji (Kubiak, 2009, s. 29).

Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Kubiak (2007), *Asymetria, pojęcie definiujące czy dezinformujące*, [w:] M. Madej (red.), *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa, s. 29.

Ilustracja 6.2. Przykład asymetrii w zestawieniu atrybutów dwóch typów organizacji

Powyższe porównanie wskazuje, że między tymi organizacjami nie zachodzą podobieństwa. Charakteryzują je odmienna struktura, nieporównywalne sposoby kierowania i zróżnicowane kanały informacji (Kubiak, 2009, s. 29).

Ze zjawiskiem asymetrii informacji w bankowości mamy do czynienia nie tylko wówczas, gdy jedna ze stron transakcji, tj. profesjonalista, nadużywa niewiedzy klienta-konsumenta, ale również wtedy, gdy ten ostatni występuje w roli kredytobiorcy i jako jedyny ma pełną wiedzę na temat swojej sytuacji finansowej. Może wówczas zataić przed instytucją kredytową wiele informacji, w tym tę najważniejszą, a więc czy jest w stanie i czy w ogóle ma zamiar spłacić kredyt, czy też chce skłonić bank do podjęcia decyzji o udzieleniu mu kredytu, z góry wiedząc, że tego nie uczyni, doprowadzając tym samym do poniesienia straty przez bank. Aby zapobiegać przywołanej sytuacji asymetrii, banki ponoszą koszty związane ze sprawdzaniem potencjalnych klientów oraz monitoringiem udzielonych kredytów, którymi w postaci opłat, prowizji i wyższych marż procentowych obarczają klienta, przez co znacznie podnosi się koszt uzyskania finansowania kredytem bankowym.

Oczywiście asymetria informacji w relacji klient–bank analogicznie działa też w drugą stronę, a mianowicie wtedy, gdy posiadacz rachunku nie może właściwie ocenić sytuacji finansowej banku i co się z tym wiąże – prawdopodobieństwa utraty swojego depozytu (co zdarza się znacznie rzadziej). Obie przywołane sytuacje asymetrii informacji są przejawem niedoskonałości rynku, na którym działa sektor bankowy, a negatywne skutki tejże asymetrii powodują, że nawet wyspecjalizowane podmioty, jakimi są agencje ratingowe, znacznie częściej różnią się w ocenie kondycji finansowej poszczególnych banków niż w ocenie przedsiębiorstw działających w innych sektorach (Golędzinowski, 2009, s. 10–11).

Asymetria informacji wpływająca na wzrost poziomu ryzyka transakcji finansowych w obszarach depozytowym i inwestycyjnym (wraz z produktami zintegrowanymi charakteryzującymi się najwyższym poziomem skomplikowania) (Iwanicz-Drozdowska, 2008, s. 149) stanowiła istotny komponent mechanizmu, który doprowadził do wygenerowania bardzo wysokich w skali globalnej strat finansowych poszczególnych inwestorów, także nieprofesjonalnych, oraz wpłynął na wywołanie globalnego kryzysu na rynkach finansowych. Jednym ze skutków tego kryzysu był bezprecedensowy wzrost zadłużenia całych państw. Koszty tego zadłużenia w rezultacie uderzają

w konsumentów jako podatników płacących wyższe podatki i ponoszących inne koszty narzucone im przez państwo zmuszone do obsługi ogromnego bagażu w postaci długów. Stało się tak, pomimo że konsumenci jako słabsi uczestnicy gry rynkowej w większości państw formalnie korzystają ze specjalnej ochrony państwa.

3. Asymetria informacji w relacji klient–bank

Specyfika banku wynikająca z tego, że jest on instytucją zaufania publicznego, wymusza potrzebę szczególnej dbałości o prestiż i bezpieczeństwo (Grzywacz, 2006, s. 26), co z kolei sprawia, że informacja bankowa należy do szczególnych rodzajów informacji. Zaufanie do instytucji bankowej przejawia się m.in. w tym, że informacja bankowa często przyjmowana jest przez klientów bezkrytycznie. Inną sprawą jest jej niezrozumiałość wynikająca zarówno z dość skomplikowanej nomenklatury finansowo-bankowej, jak i konstrukcji produktów bankowych i mechanizmów finansowych. Warto zaznaczyć, że na specyfikę produktu bankowego składają się następujące cechy: niematerialność, nierozdzielność usługi i osoby, która ją świadczy, ocena produktu możliwa dopiero po pewnym czasie, który mija od jego zakupu, oraz wyjątkowa różnorodność oferty produktowej (usługi bankowe są trudne do znormalizowania i standaryzacji) (Wojciechowska-Filipek, 2014, s. 9).

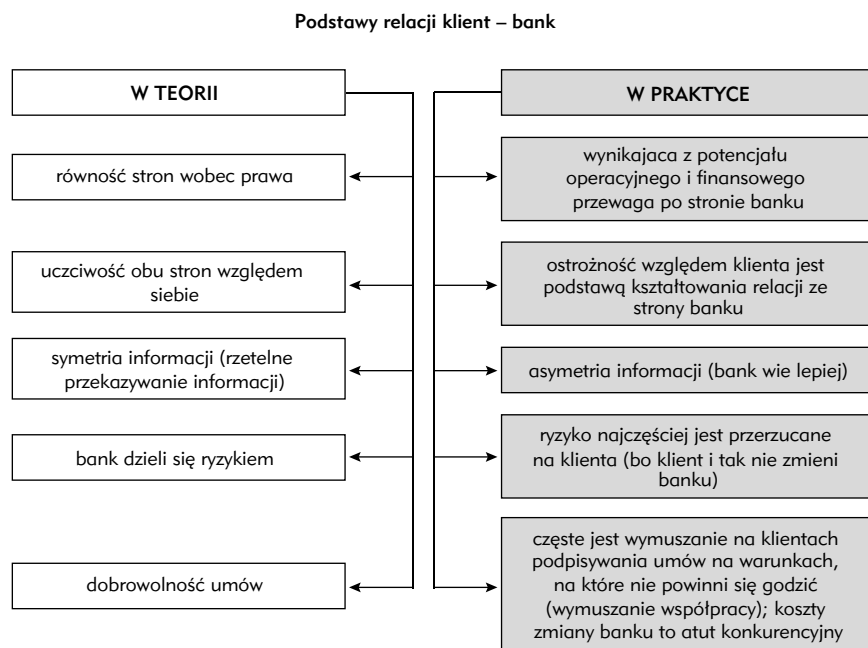
Niestety globalny kryzys finansowy wywołał radykalną zmianę poziomu zaufania klientów do banków czy szerzej instytucji finansowych. Obecnie mamy więc do czynienia z kryzysem zaufania w bankowości – głównie w takich państwach jak Francja i Niemcy. Sprzyja temu postępująca globalizacja, której jedną z cech jest to, że informacje o instytucjach są coraz rzadziej bezpośrednio, ponieważ gwałtownie wzrosło pośrednie ich pozyskiwanie, np. za pośrednictwem mediów, te ostatnie zaś informację traktują instrumentalnie. Jest ona dla nich przedmiotem upraszczających konstrukcji i manipulacji, a intensywność i skala tego zjawiska wywołują w ludziach poczucie niepewności (Sztompka, 2007, s. 383–386). Jak słusznie zauważa M. Zaleska (2010, s. 176–177), nie trzeba nikogo przekonywać, jak istotna jest rzetelność mediów (ale również analityków rynku i osób postrzeganych jako autorytety) w procesie informowania rynku i społeczeństwa.

Ze względu na istotność kwestii przekazywania rynkowi rzetelnych informacji poszczególne podmioty obejmowane są na poziomie regulacyjnym coraz szerszymi obowiązkami informacyjnymi. Na przykład ważnym wymogiem nadzorczym staje się zwiększenie przejrzystości funkcjonowania instytucji finansowych, co ma na celu wzmocnienie stabilności sektora finansowego. Efektywna, rzetelna i publiczna dostępność informacji zarówno zwiększa poziom dyscypliny rynkowej, jak i pomaga odbiorcom ocenić rzeczywistą sytuację na rynku czy też sytuację poszczególnych instytucji finansowych. Wyzwania związane z rzetelnym przekazywaniem informacji wymagają od mediów oraz osób kształtujących opinię publiczną utrzymywania odpowiednio wysokiego poziomu edukacji ekonomicznej, umiejętności podążania za zmieniającym się otoczeniem rynkowym i właściwego doboru źródeł. Nie mniej ważną, jeśli nie fundamentalną kwestią pozostaje odpowiedzialność (w tym trudno mierzalna odpowiedzialność moralna) osób i podmiotów przekazujących informacje na rynek za skutki wywołane przez określone informacje (Zaleska, 2010, s. 176–177).

W gospodarce rynkowej rynek i mechanizmy, które nim rządzą, wydają się najlepszym gwarantem w zakresie zarówno stopnia efektywności, jak i racjonalności zachowania podmiotów (Szczepańska, 2005, s. 21). Należy jednak pamiętać, że samoregulacyjne mechanizmy wolnego rynku, czyli „niewidzialna ręka”, mogą efektywnie działać w środowisku konkurencji doskonałej, a przecież we współczesnej praktyce gospodarczej, w tym w bankowości, zasadniczo ona nie występuje (Korenik, 2011). Dlatego bardzo często mimo istnienia tzw. dyscypliny rynkowej dochodzi do negatywnych zjawisk gospodarczych. Sprawiają one, że rynki nie działają sprawnie w sposób trwały i bywają niestabilne. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać m.in. w zjawisku asymetrii informacji, która stanowi o nierówności dostępu do informacji, co z kolei prowadzi do sytuacji, w której uczestnicy rynku podejmują decyzje nieoptymalnie i nierozsądnie (Szczepańska, 2005, s. 21).

Asymetria informacji niekorzystnie oddziałuje głównie na klienta banku. Dzieje się tak pomimo funkcjonowania – często jedynie „na papierze”, a nie w rzeczywistości – regulacji, których zadaniem jest ochrona klienta. Regulacje te mają zarówno charakter normatywny, gdy przejrzystość usług finansowych jest odzwierciedlona w określonych przepisach prawnych dotyczących wymogów informowania klientów o cechach danej transakcji, przysługujących mu prawach i obowiązkach, jak i charakter dobrowolny (samoregulacyjny)

(Iwanicz-Drozdowska, 2008, s. 149). Niesymetryczne relacje klient–bank przedstawia ilustracja 6.3.

Źródło: G. Kotliński (2010), *Przytoczenie zmian w relacjach klient–bank*, [w:] A. Janc (red.), *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, s. 326.

Ilustracja 6.3. Podstawy relacji pomiędzy klientem a bankiem

W praktyce dość często dochodzi do nadużywania pozycji „silniejszego” (banku) w relacjach klient–bank. Dowodzą tego m.in. kontrole Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), w których wskazano wiele nieprawidłowości bankowych. Polegały one np. na nieokreśleniu trybu zmiany opłat i prowizji odnoszących się do indywidualnych kont emerytalnych, obciążaniu konsumenta kosztami wyceny nieruchomości w sytuacji braku spłaty dwóch lub trzech rat kredytu, stosowaniu klauzul zobowiązujących kredytobiorcę do powiadomienia banku o wszelkich sytuacjach, które mogłyby wpłynąć na sytuację finansową klienta, wreszcie bezprawnym opóźnieniu w przekazywaniu informacji do Biura Informacji Kredytowej, że dany

klient spłacił kredyt (co uniemożliwiało zaciąganie kolejnych zobowiązań) (*Sprawozdanie*, 2013, s. 24).

Pomimo że banki są instytucjami zaufania publicznego, w treściach rozpowszechnianych przez siebie reklam dopuszczają się wprowadzania w błąd konsumentów w następujący sposób:

- a) składają obietnice bez pokrycia, np. obietnicę zwrotu kwoty 25,40 zł za każdy 1000 zł pożyczki (ale tylko w przypadku tych klientów, którzy mieli rachunek bankowy w danym banku przez co najmniej 6 miesięcy),
- b) podszywają się pod inną tożsamość instytucjonalną, np. reklama jednego z otwartych funduszy hipotecznych naśladowała styl komunikatu urzędowego, co mogło doprowadzić do wrażenia, że adresaci reklamy, tj. „osoby starsze, mogły oczekiwać, że renta hipoteczna jest świadczeniem zagwarantowanym przez instytucję państwową, podczas gdy była to komercyjna oferta umowy dożycia” (*Sprawozdanie*, 2013, s. 24–25).

Powyzsze przykłady praktycznych przejawów asymetrii w relacjach klient–bank jedynie sygnalizują problem, który w rzeczywistości na dużą skalę uderza – jak się przypuszcza (ponieważ nie udało się dotrzeć do statystyk, które by to potwierdziły) – w klientów instytucji finansowych. Na przykładzie Polski mogłoby się wydawać, że działalność takich instytucji jak KNF czy UOKiK, wspieranych przez dość liczną grupę organizacji konsumenckich, m.in. Federację Konsumentów, Stowarzyszenie Rzeczników Konsumentów, Stowarzyszenie Konsumentów Polskich czy Stowarzyszenie Krzewienia Edukacji Finansowej, powinna doprowadzić do stałego redukowania zjawiska asymetrii w relacji klient–bank. Niemniej jednak obserwacja praktyki codziennej, zwłaszcza z perspektywy konsumenta, świadczyć może o niemocy bądź pewnej bezradności tych, którzy występują w obronie słabszych, szczególnie nieprofesjonalnych, uczestników rynków finansowych.

4. Asymetria informacji w sektorze finansowym a zarządzanie w systemie gospodarczym

Asymetria informacji w sektorze finansowym, a zwłaszcza bankowym, dotyczy głównie działalności kredytowej, depozytowej i inwestycyjnej. Uzasadnione jest twierdzenie, że leżała ona u podstaw

globalnego kryzysu finansowego ostatnich lat, zwłaszcza w sytuacji występowania zjawiska asymetrii informacji rozumianej jako różnica potencjału dwóch uczestników gry rynkowej: nieprofesjonalnego klienta-konsumenta oraz instytucji finansowej. Jednocześnie różnica tego potencjału jest tak duża, że nie można mówić o dysproporcji, lecz raczej o nieprzystawalności. Ostatecznie doprowadziła ona do mikro- oraz makroekonomicznych źródeł kryzysu (tabela 6.1), który zdeterminował możliwości dalszego zarządzania oraz rządzenia w całym systemie gospodarczym.

Tabela 6.1. Mikro- oraz makroekonomiczne źródła kryzysu finansowego

Źródła kryzysu finansowego	
Makroekonomiczne	Mikroekonomiczne
Długotrwałe utrzymywanie niskiego poziomu stóp procentowych	Niska przejrzystość rynków
Występowanie gwałtownych zmian rozkładu sił gospodarczych na świecie wraz z narastaniem globalnych nierównowag (dysproporcji w dynamikach wzrostu PKB)	Gwałtowny rozwój inżynierii finansowej (zwłaszcza instrumentów pochodnych)
Dynamiczny wzrost znaczenia sektora finansowego	Upowszechnienie modelu wyprowadzania aktywów ryzykownych poza bilanse banków poprzez sekurytyzację
Pojawianie się bąbli spekulacyjnych na rynku aktywów	Nierzetelna wycena ryzyka przez agencje ratingowe
Niefektywność modeli działania nadzoru finansowego	Finansowanie aktywów długoterminowych za pośrednictwem odnawialnych pożyczek krótkoterminowych
Zbyt niskie wymogi kapitałowe dla instytucji finansowych	Przenoszenie ryzyka pandemii kryzysowej poprzez wzmocnienie i rozwój sieci powiązań pomiędzy instytucjami finansowymi
Niefektywność modeli systemu informacji rynkowej	Wzrost wartości pożyczek w stosunku do posiadanych zabezpieczeń

Źródło: na podstawie opisu mikro- i makroekonomicznych źródeł kryzysu w H. Żywiecka (2013), *Niestandardowe działania banków centralnych w warunkach globalnego kryzysu finansowego*, CeDeWu.pl, Warszawa, s. 149–294.

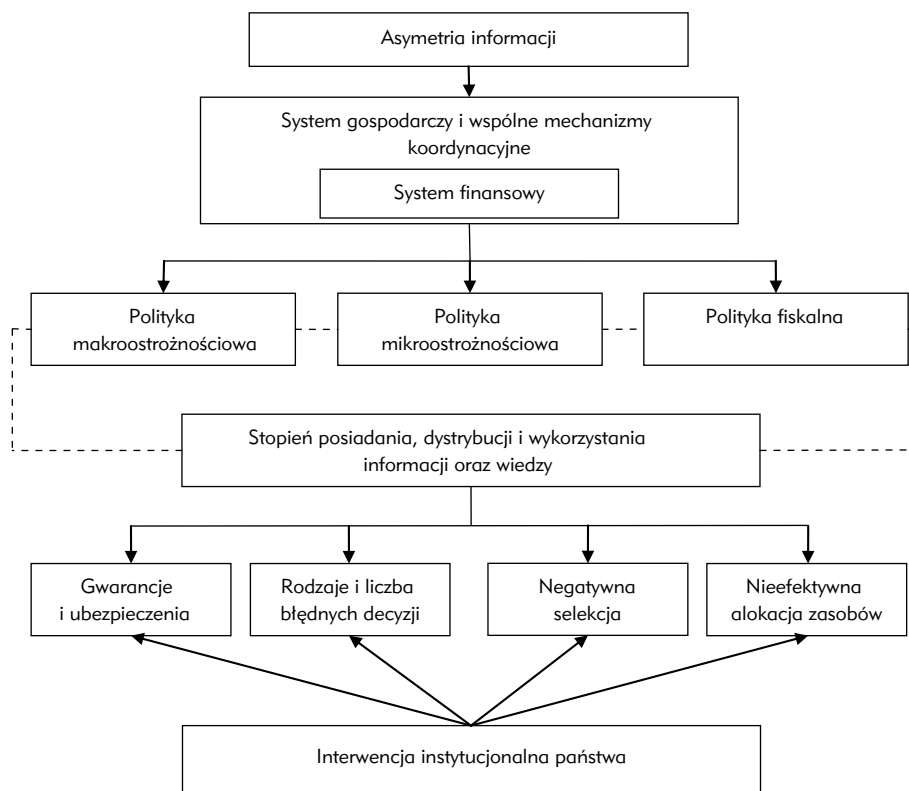
Okazało się bowiem, że wpływ wymienionych mikro- i makroekonomicznych źródeł kryzysu finansowego ujawnił ostatecznie na-

stępujące zmiany w zarządzaniu w odniesieniu do całego systemu gospodarczego:

- upośledzenie zarządzania, zwłaszcza w zakresie funkcji kontrolnej,
- planowanie, organizowanie oraz kierowanie zorientowane na wszelkie możliwe sposoby osiągnięcia zysków w sektorze realnym *versus* próba stabilizacji gospodarki poprzez sektor instytucjonalny,
- realny brak zarządzania ryzykiem pomimo pozornego jego rozpraszania odbywającego się na podstawie niepełnych i zaniżonych miar ryzyka,
- powszechna utrata zaufania do sfery finansowej na skutek propagowania dezinformacji inwestycyjnej, pogłębiającej się w przypadku braku wczesnej penalizacji czynów prawnie zabronionych,
- znaczne pogorszenie się warunków przydzielania kredytów gospodarstwom domowym oraz przedsiębiorstwom, co nierzadko prowadzi do bankructw, obniża koniunkturę czy zmusza do zmiany dotychczasowego modelu biznesowego,
- negatywna zmiana ratingu pożyczek państwowych zmuszająca zwłaszcza towarzystwa emerytalne oraz firmy ubezpieczeniowe do ich sprzedaży (efekt stadny),
- podrożenie potrzeb pożyczkowych państwa w wyniku podniesienia sztywnych wydatków budżetowych i ograniczenia możliwości zarządzania zarówno w sferze instytucji rządowych, jak i samorządowych.

W związku z tym uzasadniony jest pogląd, że asymetria informacji w sektorze finansowym istotnie wpływa na możliwości zarządzania w systemie gospodarczym, przy czym owa asymetryczność powinna być kojarzona z ryzykiem o charakterze systemowym, które jest zmienne w czasie i przestrzennie mobilne lub trwale zakotwiczone w określonych częściach systemu finansowego. Dotyczy w zasadzie trzech polityk: makroostrożnościowej, mikroostrożnościowej oraz fiskalnej, przynależnej do każdej grupy interesariuszy, a więc gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz innych instytucji funkcjonujących w ramach państwa i powiązań zewnętrznych. Niezwykle ważny jest tutaj stopień koordynacji działań pomiędzy całą polityką gospodarczą rządu a polityką monetarną banku centralnego ze względu na priorytetową rolę sektora bankowego w finansowaniu gospodarki i zapewnieniu prawidłowych rozliczeń płatniczych (Alińska, 2011, s. 90). Stopień tej koordynacji powinien uwzględniać tak-

że inną rolę polityki fiskalnej, a inną polityki makroostrożnościowej. Ta ostatnia zainteresowana jest m.in. działaniami antycyklicznymi oraz regulowaniem podaży i popytu na rynku kredytów, podczas gdy cele polityki fiskalnej mogą być przeciwstawne. Dlatego stopień posiadania, dystrybucji i wykorzystania informacji oraz wiedzy w ramach wspólnych mechanizmów koordynacyjnych sfery instytucjonalnej państwa i sfery realnych procesów gospodarczych będą wpływały na jakość i ilość asymetrii informacji, przekładając się ostatecznie na podejmowane decyzje, efektywność alokacji zasobów, udzielane gwarancje, rodzaje negatywnej selekcji czy wreszcie potrzeby interwencji państwa (ilustracja 6.4).

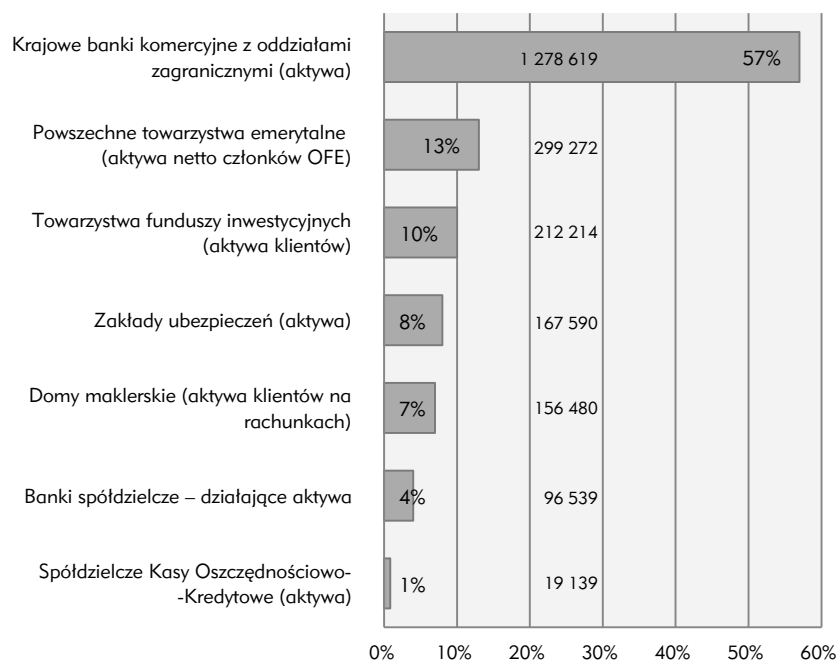

Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja 6.4. Wpływ asymetrii informacji w sektorze finansowym na zarządzanie w systemie gospodarczym

Odnosząc zjawisko asymetrii informacji do systemu finansowego czy, wężej, do rynków finansowych z dominującą często pozycją systemu bankowego, należy podkreślić, że we wzajemnych relacjach zarówno klienci, jak i banki występują w podwójnej roli: jako sprzedający oraz kupujący (Szczepańska, 2005, s. 21).

Udział poszczególnych sektorów finansowych w rynku aktywów w 2013 r. w Polsce został zdominowany przez krajowe banki komercyjne z oddziałami zagranicznymi (ilustracja 6.5), co w dłuższej perspektywie czasowej i przy utrzymywaniu się tej tendencji stanowi raczej zagrożenie dla stabilności całego systemu finansowego, niż odpowiada za jego bezpieczeństwo.

Uwaga: wartości procentowe zaokrąglono do najbliższej wartości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdanie z działalności Komisji Nadzoru Finansowego w 2013 roku (2014)*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa, s. 15.

Ilustracja 6.5. Struktura aktywów polskiego sektora finansowego w 2013 r. (w % i mln zł)

Relacje nawiązywane między klientami a bankiem mają szczególny charakter. Instytucja kredytowa jawi się w nich jako usługodawca, inaczej zleceniobiorca, który przyjmuje na siebie zobowiązanie wykonania umówionych czynności w sposób zapisany w stosownej umowie sporządzonej zgodnie z powszechnie akceptowanymi zasadami rzetelności. Za prawidłowe zrealizowanie owych czynności bank zyskuje odpowiednie pożytki – zarówno finansowe, takie jak opłaty, prowizje czy też odsetki, jak i niemierzalne, o wymiarze marketingowym, które stanowią wartość dla jego reputacji (Kotliński, 2010, s. 326) (specyfika banku jako instytucji zaufania publicznego w dużym stopniu determinuje charakter jego działań marketingowych) (Grzywacz, 2006, s. 26).

5. Asymetria informacji w działalności kredytowej

Gdy zjawisko asymetrii informacji odniesiemy do działalności kredytowej banku, wtedy oczywiście podmiot ten występuje w roli sprzedającego, kiedy jednak pozyskuje on środki na akcję kredytową z rynku, np. od klientów bądź innych instytucji kredytowych (banków), wówczas przyjmuje on rolę klienta. Nierówność dostępu do wiedzy czy brak pełnej informacji dotyczy więc obu stron relacji klient–bank uczestniczących w wymianie na rynku finansowym. Ani instytucja kredytowa nie jest dysponentem kompletnej wiedzy na temat potencjalnego bądź będącego już klientem kredytobiorcy, ani podmiot powierzający swoje środki w depozyt bankowi nie jest w stanie w pełni oszacować kondycji banku czy tym bardziej poziomu ryzyka niewypłacalności instytucji, w której lokuje posiadany depozyt (Szczepańska, 2005, s. 21).

Z działalnością operacyjną pośrednika finansowego, jakim jest bank, łączy się problem często podejmowany w teorii finansów, polegający na przedmiotowej asymetrii informacji, którą wiąże się z tzw. teorią agencji (*agency theory*). Dotyczy ona relacji pomiędzy zleceniobiorcą (wykonawcą, pełnomocnikiem, agentem) a zleceniodawcą (przełożonym, mocodawcą, pryncypałem). W myśl założeń teoretycznych dochodzi do konfliktu interesu obu podmiotów, zwłaszcza na skutek asymetrii informacji pomiędzy menedżerami i akcjonariusza-

mi (Al-Najjar, Hussainen, 2010). Można tę relację opisać jako dążenie mocodawcy do zrealizowania zlecenia w maksymalnym stopniu, choć zasób jego wiedzy oraz informacji odnoszących się zarówno do wariantów osiągnięcia założonego celu, jak i ich uwarunkowań i następstw nigdy nie jest pełny. Stąd też deleguje on realizację zlecenia na kompetentnego agenta. Ten ostatni jednak za swój podstawowy cel uznaje uzyskanie korzyści własnych, a nie właściciela. Osiągnięciu tego celu sprzyja przewaga informacyjna leżąca po stronie agenta, którą może wykorzystywać na swoją korzyść, a kosztem mocodawcy, poprzez manipulację wiedzą, wprowadzanie w błąd, ukrywanie informacji i wprost poprzez zwykłe manipulowanie.

Aby rozwiązać ten konflikt, niezbędne jest podjęcie działań organizacyjnych ukierunkowanych na zniwelowanie informacyjnych różnic lub też samego konfliktu, którego przyczyna leży w odmiennych celach działania wymienionych stron. Jeśli powyższy przykład odnosimy choćby do działalności kredytowej banku, to mamy do czynienia z sytuacją, gdy kredytobiorca, a więc klient banku, występuje w charakterze agenta znającego lepiej od banku – tj. mocodawcy – ryzyko i uwarunkowania związane z przedsięwzięciem, o którego sfinansowanie wnioskuje (Wiatr, 2012, s. 33). W tym aspekcie działalności kredytowej zjawisko asymetrii informacji generuje istotne ryzyko po stronie instytucji kredytowej, które mogą doprowadzić do podjęcia przez bank nieprawidłowej decyzji mogącej później skutkować utratą kredytu. Klient aplikujący o kredyt (agent) może jednak stać się ofiarą ograniczonej wiedzy banku (mocodawcy) o nim samym, jak również o przedmiocie transakcji kredytowej, gdyż mniejsza wiedza banku często skutkuje wzrostem różnych obiekcji i co się z tym wiąże – wzrostem prawdopodobieństwa podjęcia przez bank decyzji o nieudzieleniu kredytu.

Istotność problemu asymetrii informacji w obszarze działalności kredytowej od dawna stanowi obszar zainteresowania różnych badaczy. Przykładem mogą być prace badawcze prowadzone w odniesieniu do banków zamierzających otworzyć swoją działalność za granicą. Analizując wpływ wywierany przez banki zagraniczne na sektor bankowy w pięciu państwach Ameryki Południowej pod koniec ostatniej dekady ubiegłego wieku, M.S.M. Perii i A. Mody dowiedli, że nowo utworzone banki zagraniczne stosują niższe marże kredytowe niż działające już na rynku krajowe instytucje kredytowe. Dzieje się tak ze względu na aspiracje nowych uczestników rynku, ukierunkowane na dynamiczne zwiększanie w nim swoich udziałów, oraz ze względu

na mniejszą liczbę informacji będących w dyspozycji tych podmiotów na temat kredytodawców (Kowalewski, 2011, s. 86). Z kolei z analizy M. Pomerlana i G. Wojty wynika, że przejęcie jakiegoś krajowego banku przez nową zagraniczną instytucję kredytową wiąże się m.in. z ryzykiem związanym z małą wiedzą podmiotu przejmującego na temat jakości portfela kredytowego w banku przejmowanym (problem złych kredytów) (Kowalewski, 2011, s. 89). Inni badacze, E.V. Tassel i S. Vishwasrao, analizując problem asymetrii informacji i strategię wejścia na zagraniczny rynek kredytowy, wskazali na istotną słabość zagranicznego podmiotu, który zamierza wejść na nowy rynek, polegającą na braku lub znikomej wiedzy na temat lokalnego rynku. Stąd podmioty takie stoją przed dylematem wyboru strategii wejścia na nowy zagraniczny rynek kredytowy. Dylemat dotyczy głównie odpowiedzi na pytanie, czy ma się ono odbyć poprzez nabycie działającej krajowej instytucji finansowej, czy też przez budowę nowego banku od podstaw (Tassel, Vishwasrao, 2007, s. 3742–3760).

Jako rodzimy przykład występowania zjawiska asymetrii informacji w działalności kredytowej banków mogą posłużyć przypadki najczęstszych nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli przeprowadzonych w Polsce przez Komisję Nadzoru Finansowego w 2013 r., polegających na „braku pozyskiwania informacji niezbędnych do rzetelnej oceny zdolności kredytowej” (*Sprawozdanie*, 2014, s. 90).

Na ogół efekty zjawiska asymetrii informacji mogą wywoływać szczególnie zagrożenie, co wynika z charakterystycznej cechy banków, jaką jest niezwykła wrażliwość na utratę zaufania klientów. Specyfikę tę można wytłumaczyć strukturą bilansu banku komercyjnego. Otóż opiera się on na relatywnie krótkoterminowych źródłach finansowania (pasywa) płatnych na żądanie i długoterminowych należnościach (aktywa), których spłaty mają określony harmonogram. Do tego dochodzi kwestia stosunkowo niskiego poziomu kapitału własnego w sumie bilansowej banku, co pociąga za sobą konieczność korzystania z wysokiej dźwigni finansowej. Wszelkie straty na działalności kredytowej negatywnie wpływają na współczynnik wypłacalności banku, a utrzymywanie przez banki stosunkowo niskiego poziomu gotówki w aktywach w przypadku konieczności realizacji wzmożonych wypłat depozytów naraża instytucję kredytową na utratę płynności i konieczność szybkiego upłynnienia swoich aktywów finansowych, co oznacza zanotowanie niższej od pierwotnie szacowanej stopy zysku na operacji kredytowej bądź nawet straty. To wszystko wpływa na wrażliwość

banków na zmiany poziomu zaufania, jakim darzą ich klienci. Ceną za utratę zaufania tych ostatnich może być wystąpienie paniki bankowej, która zwykle doprowadza do gwałtownego obniżenia, a nawet utraty płynności finansowej, co w tym ostatnim przypadku może prowadzić do upadłości banku (Szczepańska, 2005, s. 21).

6. Asymetria informacji w działalności depozytowej

W odniesieniu do działalności depozytowej asymetria informacji przejawia się tym, że wierzyciele (deponenti, mocodawcy) są stroną nie-doinformowaną w stosunku do banku (agenta, pełnomocnika). Przewaga informacyjna banku może zostać wykorzystana w ten sposób, że zarząd działający w imieniu właścicieli ma możliwość wykorzystania długu wobec deponenta jako źródła finansowania nowego projektu zamiast pozyskiwania niezbędnych środków do realizacji projektu w drodze emisji nowych akcji. Zarząd banku, mając do wyboru projekty o różnym poziomie ryzyka oraz licząc się z ograniczeniami budżetowymi, raczej będzie skłonny wykorzystywać dług wobec wierzycieli (deponentów) do finansowania projektów ryzykownych. Gdy ryzykowny projekt finansowany długiem zakończy się niepowodzeniem, wówczas konsekwencje poniosą wierzyciele (Mizerka, 2010) lub właściwy system gwarantowania depozytów czy też budżet państwa (Korenik, 2011, s. 195).

Problem ten ulega pogłębieniu wtedy, kiedy agent (bank) jest poddany bodźcom skłaniającym go do przyjęcia ryzyka większego, niż jest to akceptowane przez mocodawcę. Do takiej sytuacji dochodzi m.in. wówczas, gdy pomimo niewykonania polecenia przez źle działającego agenta jego mocodawca nie posiada właściwych narzędzi, które umożliwiłyby pociągnięcie go do pełnej odpowiedzialności. Takie działanie agenta nosi znamiona tzw. *moral hazard*, ponieważ lekceważy on pokładane w nim przez mocodawcę zaufanie i podejmuje ryzyko utraty jego aktywów, co przypomina grę hazardową (Gołędzinowski, 2009, s. 11). Jednocześnie w wielu przypadkach trudne jest ustalenie źródła pokusy nadużycia związanego z pożyczkami i kredytami bankowymi – właśnie ze względu na asymetrię informacji (Nikitenko-Christie, 2013, s. 6), która może wpływać na

koszt kapitału w zależności od jego rodzaju i konkurencji na rynku (Lambert i in., 2011, s. 1–29). Nie bez znaczenia jest tutaj teoria wyceny aktywów, która przy asymetrii informacji może być rozważana w ramach dwóch konkurujących z sobą teorii: równowagi Nasha oraz równowagi racjonalnych oczekiwań (Bossaerts i in., 2014).

W tym miejscu warto jeszcze odnotować inny skutek asymetrii informacji w działalności depozytowej, związany z kwestią niewłaściwej selekcji (*advers selection*) dokonywanej przez deponentów. Polega ona na tym, że deponent, nie mając pełni wiedzy o kondycji finansowej instytucji kredytowej, decyduje o lokacie kapitału jedynie na podstawie wysokości stopy procentowej depozytu, co skutkuje postrzeganiem przez niego gorszych instytucji przyjmujących depozyty jako bardziej atrakcyjnych. Tym samym znacznie zwiększa się jego ryzyko na utratę części bądź wszystkich zdeponowanych przez niego środków (Gołędziński, 2009, s. 11). Deponenti często zdają sobie sprawę z tego, że z reguły gorsze banki oferują lepsze warunki oprocentowania depozytów, mimo to decydują się na takie postępowanie, gdyż zakładają, że w razie upadłości banku, w którym ulokowali depozyt, ich środki i tak zostaną zwrócone w całości bądź w części przez instytucję zarządzającą systemem gwarantowania depozytów. Trzeba jednak pamiętać, że każda upadłość instytucji kredytowej oraz ewentualna wypłata środków gwarantowanych deponentom tej instytucji z budżetu systemu gwarantowania depozytów niesie z sobą wiele niekorzystnych skutków – przede wszystkim dla banków objętych obowiązkiem rocznych wpłat, budżetu państwa, a w konsekwencji dla całej gospodarki narodowej.

7. Asymetria informacji w działalności inwestycyjnej

Podążając za dodatkowymi zyskami, banki niejednokrotnie wykorzystują niewiedzę swoich klientów. Ci ostatni często podejmują decyzje inwestycyjne z różnych powodów: na fali powszechnie występującego optymizmu (tzw. inwestor bez dochodów, pracy i majątku, czyli NINJA – *No Income, No Job, No Assets*) bądź na podstawie przeglądu prasy specjalistycznej z reguły sprzyjającej rynkom finansowym, oceny agencji ratingowych czy też w końcu porady tzw. niezależnych doradców finansowych lub doradców (opiekunów) klienta w bankach

(Iwanicz-Drozdowska, 2008, s. 149). W tym kontekście interesujące wydają się wyniki badania przeprowadzonego przez TNS Polska na zlecenie UOKiK w 2012 r., wskazujące, że najważniejsze w inwestowaniu środków finansowych przez daną osobę są zysk oraz zabezpieczenie na wypadek bankructwa (35% odpowiedzi) (*Raport*, 2012, s. 19). W tych dwóch zestawieniach pozytywna wizja zysku z reguły wygrywa z przeświadczeniem, że może dojść do bankructwa.

Jak wykazały różne kontrole instytucji nadzorczych na świecie, szczegółowe informacje dotyczące struktury danej transakcji czy poszczególnych instrumentów były niedostępne nie tylko dla inwestorów, ale nawet dla instytucji nadzorczych, same zaś instrumenty finansowe były tak złożone i charakteryzowały się tak wysokim poziomem komplikacji, że z reguły utrudniało to przeprowadzenie właściwej analizy ryzyka inwestycyjnego przez potencjalnego, nieprofesjonalnego klienta (inwestora), bezradnego wobec konieczności przetworzenia bardzo wielu zmiennych (Żywiecka, 2013, s. 286). Nawet jeśli klient banku czy inwestor rynku kapitałowego został przez przedstawiciela danej instytucji finansowej wyposażony w niezbędne informacje, to klauzule czy umowy zawierające kompletną wiedzę na temat przedmiotu transakcji z reguły przekazywały tak dużo danych, że w praktyce klienci nie byli w stanie zapoznać się z zawartością wszystkich dokumentów, a części z nich po prostu nie rozumieli. Za przykład mogą ponownie posłużyć wyniki wspomnianego raportu TNS Polska. Otóż zgodnie z nim 20% badanych respondentów przed podpisaniem umowy dotyczącej pożyczki czy też zainwestowania pieniędzy nigdy nie czyta związanych z tą transakcją dokumentów, a 10% badanych robi to tylko w przypadku pożyczania bądź inwestowania dużych kwot. Natomiast 18% Polaków nie zapoznaje się z warunkami umowy, polegając na doświadczeniu pracownika instytucji finansowej, który tłumaczy poszczególne zapisy (*Raport*, 2012, s. 6). Widać zatem wyraźnie, z jak dużą łatwością i dowolnością przedstawiciele instytucji finansowych mogą przedstawiać tylko te informacje, które uznają za stosowne, i to w taki sposób, jaki im odpowiada.

Asymetria informacji inwestycyjnej w całym sektorze finansowym jest w tym wypadku zbieżna z udokumentowanymi badaniami na temat licznych manipulacji w inwestycjach długoterminowych (np. wydatki inwestycyjne, badania i rozwój) czy inwestycjach krótkoterminowych związanych z poziomami zapasów lub wydatkami serwisowymi. W obu przypadkach chodzi o manipulację na poziomie za-

rzędczym, zwłaszcza w odniesieniu do bieżących zarobków, chociaż dowody w tej sprawie nie są tak jednoznaczne (Szmidt, Buell, 2014, s. 3; Roychowdhury, 2006, s. 335–370; McNichols, Stubben, 2008, s. 1571–1603; Thomas, Zhang, 2002, s. 163–187). Można jednak zauważyć, że szczególnie działalność inwestycyjna złożona jest z lepiej i gorzej poinformowanych uczestników rynku. Ci pierwsi skłonni są do handlu tylko wtedy, gdy otrzymują dobre wiadomości, kupując więcej na krótkiej sprzedaży, niż sprzedając w przypadku złych wiadomości. Z kolei transakcje, o których niewiele wiadomo, są traktowane jako jednolite i przypadkowe (Wei, 2014, s. 72).

Podsumowanie

Obecnie w skali światowej powszechnie wzrasta zainteresowanie różnych instytucji o charakterze międzynarodowym, regionalnym czy lokalnym diagnozowaniem miejsc występowania i redukowaniem zjawiska asymetrii informacji. Ta zarysowująca się tendencja dotyczy również Polski, gdzie np. Komisja Nadzoru Finansowego w 2013 r. przeprowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie, która dotyczyła niewywiązywania się lub nienależytego wywiązywania się z obowiązków informacyjnych pewnej instytucji finansowej (*Sprawozdanie*, 2014, s. 127). Duże znaczenie problemu asymetrii informacji finansowej wynika z potrzeby zredukowania negatywnego wpływu, jaki wywiera on na stabilność sektora bankowego i całego systemu finansowego państwa oraz powiązanych z nim innych narodowych sektorów bankowych i systemów finansowych. Bez radykalnego ograniczenia asymetrii informacji w tym sektorze trudno będzie nie tylko zneutralizować skutki globalnego kryzysu finansowego, ale również nie dopuścić do kolejnego, jak przewidują niektórzy, jeszcze większego załamania.

Trudno się spodziewać, żeby asymetria informacji została wyeliminowana. Kodeks etyczny czy kodeks dobrych praktyk, którymi posługują się liczne instytucje, są jedynie na pokaz i tylko w nielicznych przypadkach stanowią realną, a nie propagandową wizytówkę danej instytucji finansowej. Dowodzi tego coraz częstsze nagłaśnianie potrzeby odrodzenia etycznego w bankowości i świecie finansów, co być może pozwoli na trwałe odbudowanie właściwych relacji

na fundamencie wzajemnego zaufania między bankami i ich klientami, a także w samych relacjach międzybankowych. Długookresowo będzie to korzystne również dla banków, ponieważ każde przedsiębiorstwo bankowe najlepiej funkcjonuje w warunkach utrzymującej się stabilności finansowej. Trudno jednak będzie bankierom zmienić nabyte w ciągu ostatnich kilkunastu lat przyzwyczajenia i zrezygnować z dążenia do osiągnięcia wyśrubowanych wysokości stóp zwrotu z kapitałów, zmuszając się przy tym do konserwatywnego, tj. odpowiedzialnego, podejścia w zarządzaniu bankiem. Można wręcz powiedzieć, że – poza nielicznymi wyjątkami – duża część bankierów pozostała bezkarna i jedynie dobrowolne ugody finansowe stały się rekompensatą popełnianych oszustw.

Według niektórych ekonomistów sposobem na eliminację tych nieetycznych praktyk bankowych powinno być dalsze doregulowanie systemu bankowego. Trzeba jednak pamiętać, że przeregulowanie tego systemu zwykle prowadzi do obniżenia jego efektywności i utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej. Sektor ten wymaga reform, ale zorientowanych na zapewnienie stabilności finansowej tożsamej z bezpieczeństwem finansowym, a skoro tak, to panaceum na osiągnięcie redukcji asymetrii informacji w całym sektorze finansowym może być rzeczywista implementacja zasad społecznej odpowiedzialności w biznesie (CSR). Z kolei priorytetem państw i organizacji nadzorujących światowy system finansowy powinno być zdecydowane wprowadzenie regulacji, które przywrócą im właściwy poziom nadzoru nad sektorem bankowym i całym systemem finansowym, co pozwoli na realną, a nie fasadową ochronę nieprofesjonalnych uczestników rynków finansowych. Jeżeli tak się nie stanie, zarządzanie w systemie gospodarczym, zwłaszcza w sferze instytucjonalnej, będzie sprawowane przez szeroko definiowany sektor finansowy reprezentowany jedynie przez polityków.

Bibliografia

- Alińska A. (2011), *Sieć bezpieczeństwa finansowego jako element stabilności funkcjonowania sektora bankowego*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace”, nr 4, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 90.
- Al-Najjar B., Hussainen K. (2010), *The Joint Determinants of Capital Structure and Dividend Policy*, Working Paper, Middlesex University, London.

- „Bezpieczny Bank” (2005), Vol. 1(26), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Warszawa.
- Białas M., Mazur Z. (2013), *Bankowość wczoraj i dziś*, Difin, Warszawa.
- Bossaerts P., Frydman C., Ledyard J. (2014), *The Speed of Information Revelation and Eventual Price Quality in Markets with Insiders: Comparing Two Theories*, „Review of Finance”, Vol. 18.
- Costantino F. (2012), *Regulation of Supervision on Financial Markets*, „International Journal of Public Sector Management”, Vol. 25(6/7).
- Declaration on Strengthening the Financial System (together with the London Summit – Leaders’ Statement)* (2009), Group of Twenty, London Communiqué, London, 2 kwietnia.
- Flejterski S. (2010), *Globalny kryzys bankowo-finansowy. Geneza, aktorzy, konsekwencje*, [w:] G. Kołodko (red.), *Globalizacja, kryzys i co dalej?*, Poltex, Warszawa.
- Gołędzinowski P. (2009), *Wpływ regulacji systemu bankowego na jego efektywność*, Materiały i Studia, Zeszyt nr 235, Narodowy Bank Polski, Warszawa.
- Gospodarowicz A. (red.) (2011), *Finanse – nowe wyzwania teorii i praktyki. Bankowość*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Grzywacz J. (2006), *Marketing w działalności banku*, Difin, Warszawa.
- Iwanicz-Drozdowska M. (2008), *Bezpieczeństwo rynku usług finansowych. Perspektywa Unii Europejskiej*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Janc A. (2010), *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Karapetyan A., Stacescu B. (2014), *Information Sharing and Information Acquisition in Credit Markets*, „Review of Finance”, Vol. 18.
- Korenik D. (2011), *Kontrowersje wokół społecznej odpowiedzialności banków komercyjnych*, [w:] A. Gospodarowicz (red.), *Finanse – nowe wyzwania teorii i praktyki. Bankowość*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Kotliński G. (2010), *Predykcja zmian w relacjach klient–bank*, [w:] A. Janc (red.), *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Kowalewski O. (2011), *Bankowość międzynarodowa. Próba nowego podejścia*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Kubiak K. (2009), *Asymetria, pojęcie definiujące czy dezinformujące?*, [w:] S. Wojciechowski, F. Fiedler (red.), *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań.
- Lambert R.A., Leuz Ch., Verrecchia R.E. (2011), *Information Asymmetry, Information Precision, and the Cost of Capital*, „Review of Finance”, Vol. 16, s. 1–29.
- Madej M. (2007), *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa.

- McNichols M.F., Stubben S.R. (2008), *Does Earnings Management Affect Firms' Investment Decision?*, „The Accounting Review”, nr 83(6).
- Mertzanis Ch. (2014), *Complexity Analysis and Risk Management in Finance. Risk Management Post Financial Crisis: A Period of Monetary Easing*, „Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis”, Vol. 96.
- Mizerka J. (2010), *Ku nowemu paradygmatowi w finansach korporacji*, [w:] W. Frąckowiak, J. Szambelańczyk (red.), *Ku paradygmatowi nauk o finansach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Muliński T. (2014), *Zagrożenia bezpieczeństwa dla systemów informatycznych e-administracji*, rozprawa doktorska, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno.
- Nawrot W. (2009), *Globalny kryzys finansowy XXI wieku. Przyczyny, przebieg, skutki, prognozy*, CeDeWu Wydawnictwa Fachowe, Warszawa.
- Niestrój R. (1998), *Zarządzanie marketingiem – aspekty strategiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Nikitenko-Christie A. (2013), *Asymmetric Information and Bank Lending: The Role of Formal and Informal Institutions (A Survey of Laboratory Research)*, „Research in Experimental Economics”, Vol. 16.
- Raczkowski K. (2014), *Współczesny model tetrarchii zarządzania a bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego*, [w:] K. Raczkowski (red.), *Bezpieczeństwo ekonomiczne obrotu gospodarczego. Ekonomia. Prawo. Zarządzanie*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Raport z badania „Konsument na rynku finansowym” przeprowadzonego w Polsce dla Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w dniach 2–5 sierpnia 2012 r. (2012), TNS Polska, Warszawa.
- Roychowdhury S. (2006), *Earnings Management through Real Activities Manipulation*, „Journal of Accounting and Economics”, Vol. 42(3).
- Sprawozdanie z działalności UOKiK w 2012 r. (2013), Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa.
- Sprawozdanie z działalności Komisji Nadzoru Finansowego w 2013 r. (2014), Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa.
- Schmidt W., Buell R.W. (2014), *Decision Making Under Information Asymmetry: Experimental Evidence on Belief Refinements*, Harvard Business School, Boston.
- Szczepańska O. (2005), *Podstawowe przesłanki, założenia i struktura sieci bezpieczeństwa finansowego w świetle teorii i doświadczeń międzynarodowych*, „Bezpieczny Bank”, Vol. 1(26), Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Warszawa.
- Sztompka P. (2007), *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków.
- Tassel E.V., Vishwasrao S. (2007), *Asymmetric Information and the Mode of Entry in Foreign Credit Markets*, „Journal of Banking and Finance”, Vol. 31(12).
- Thomas J.K., Zhang H. (2002), *Inventory Changes and Future Returns*, „Review of Accounting Studies”, Vol. 7(2/3).

- Wei W.Ch. (2014), *Essays on Information Asymmetry and Price Impact in Market Microstructure*, The University of Sydney, Sydney, styczeń.
- Wiatr M. (2012), *Bankowość korporacyjna. Podręcznik akademicki*, Difin, Warszawa.
- Wojciechowska-Filipek S. (2014), *Zniekształcenia informacji a bezpieczeństwo decyzji finansowych*, materiały z konferencji zorganizowanej w Społecznej Akademii Nauk w Warszawie pt. „Nowe paradygmaty stabilności rynku finansowego”, Warszawa.
- Wojciechowski S., Fiedler R. (red.) (2009), *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań.
- Zaleska M. (2010), *Sieć bezpieczeństwa sektora bankowego*, [w:] W. Frąckowiak, J. Szambelańczyk (red.), *Ku paradygmatowi nauk o finansach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Żywiecka H. (2013), *Niestandardowe działania banków centralnych w warunkach globalnego kryzysu finansowego*, CeDeWu.pl, Warszawa.